

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

**Ontwikkeling conceptkerndoelen voor de leergebieden Nederlands en
Papiamentu op Bonaire en voor de leergebieden Nederlands en Engels op Saba
en Sint Eustatius.**

Opdracht aan SLO
April 2024

Inhoudsopgave

1.	Doelstelling	3
2.	Uitgangspunten.....	3
3.	Opbrengsten.....	6
4.	Kwaliteitscriteria voor de conceptkerndoelen.....	7
5.	Proces en governance	9
6.	Bijlage I. Rationale van het funderend onderwijs.....	12
7.	Bijlage II. Specifieke wet- en regelgeving CN.....	13

1. Doelstelling

OCW geeft SLO opdracht om voor Caribisch Nederland de kerndoelen voor het primair onderwijs (po) en de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo) te actualiseren. Voor Bonaire gaat het in deze opdracht om de actualisatie van de kerndoelen voor de leergebieden Nederlands en Papiamentu voor het po en de onderbouw vo. Voor Saba en St. Eustatius gaat het om de kerndoelen voor Nederlands en Engels in het po en waar van toepassing in de onderbouw van het vo.¹ Deze opdracht beschrijft de uitgangspunten voor de actualisatie, de opbrengsten daarvan, de kwaliteitscriteria waaraan die opbrengsten moeten voldoen en het proces waarin ze tot stand komen. Op basis van deze opdracht ontwikkelt SLO werkinstructies voor de curriculumexperts die aan de slag gaan met de actualisatie van deze leergebieden voor Caribisch Nederland.

2. Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten gelden voor het actualiseren van de kerndoelen:

- In Caribisch Nederland geldt dezelfde wet- regelgeving als in Europees Nederland, tenzij er een beargumenteerde noodzaak is om hiervan af te wijken (*comply or explain*). Om die reden worden er voor Caribisch Nederland in principe geen aparte kerndoelen ontwikkeld, maar zijn de geactualiseerde kerndoelen die voor Europees Nederland gelden ook van toepassing op de eilanden.
- Omdat de context op de eilanden verschilt met die van Europees Nederland zijn in een aantal gevallen beargumenteerde aanpassingen mogelijk. Dat geldt in het bijzonder voor de kerndoelen voor de talen, die een andere status hebben op de eilanden dan in Europees Nederland. Zo is Nederlands op Bonaire de instructietaal in het onderwijs, terwijl het voor veel Bonairiaanse leerlingen niet de taal is die zij thuis spreken. Op de Bovenwinden is Engels de instructietaal, en heeft Nederlands de positie van vreemde taal.
- We kiezen er daarom voor om de kerndoelen voor de talen voor Caribisch Nederland te actualiseren volgens onderstaande tabel die een overzicht geeft van de status van de verschillende talen en bijbehorende passende (Europees Nederlandse) conceptkerndoelen voor Caribisch Nederland (figuur 1).
- Daarnaast is het beperkt mogelijk om beargumenteerd (semantische) aanpassingen te doen aan de omschrijving van de conceptkerndoelen voor Caribisch Nederland indien dat de herkenbaarheid, bruikbaarheid en toepasbaarheid van de kerndoelen voor het onderwijs op de eilanden ten goede komt.

Figuur 1: status van de leergebieden en bijbehorende kerndoelen.

Leergebied	Status	Kerndoelen
Bonaire po Nederlands	Nederlands is voor veel leerlingen een vreemde taal, en is in het onderwijs instructietaal.	De geactualiseerde kerndoelen Nederlands zijn in principe van toepassing, beargumenteerde aanpassingen zijn mogelijk in verband met NVT ² -onderwijs.

¹ De kerndoelen zijn niet van toepassing op Saba en Sint Eustatius in het vo omdat het CXC-programma wordt gevolgd.

² Nederlands als Vreemde Taal

Bonaire onderbouw vo Nederlands	Nederlands is voor veel leerlingen een vreemde taal, en is in het onderwijs instructietaal.	De geactualiseerde kerndoelen Nederlands zijn in principe van toepassing, beargumenteerde aanpassingen zijn mogelijk in verband met NVT-onderwijs
Bonaire po Papiamentu	Papiamentu is voor veel leerlingen een eerst verworven taal. Papiamentu is een schoolvak en kan ook instructietaal zijn. De wet staat dit toe.	De geactualiseerde kerndoelen Nederlands zijn het uitgangspunt. Daarnaast wordt het referentiekader Papiamentu gebruikt voor de actualisatie van de kerndoelen. De conceptkerndoelen Fries kunnen inspiratie bieden.
Bonaire Onderbouw vo Papiamentu	Papiamentu is voor veel leerlingen een eerst verworven taal. Papiamentu is schoolvak en kan ook instructietaal zijn. De wet staat dit toe.	De geactualiseerde kerndoelen Nederlands vormen het uitgangspunt. Daarnaast wordt het referentiekader Papiamentu gebruikt voor de actualisatie van de kerndoelen. De conceptkerndoelen Fries kunnen inspiratie bieden.
Saba en Statia Nederlands po	Nederlands is vreemde taal	Geactualiseerde kerndoelen Engels gelden als uitgangspunt. Daarnaast wordt het ERK benut voor de actualisatie van de kerndoelen.
Saba en Statia Nederlands vo	Nederlands is moderne vreemde taal	Geactualiseerde kerndoelen Engels gelden als uitgangspunt. Voor Nederlands basisprogramma wordt A2 ERK gebruikt als eindniveau. Dit programma werkt toe naar het schooexamenvak in de bovenbouw. Voor het programma Nederlands verdiepend geldt voor CVQ niveau B1 als eindniveau en voor CSEC niveau B2. Voor de differentiatie binnen de doelen kan gekeken worden naar de werkwijze die binnen EN geldt voor de doelen havo/vwo van het 3 ^e leerjaar.

Saba en Statia Engels po	Engels is schoolvak en instructietaal	Geactualiseerde kerndoelen Nederlands zijn het uitgangspunt. Aansluiting op CXC-programma is een belangrijk aandachtspunt.
--------------------------	---------------------------------------	--

- Voor Saba en Sint Eustatius worden voor het leergebied Engels alleen kerndoelen geactualiseerd voor het primair onderwijs zodanig dat ze aansluiten op de CXC-programma's die gelden in het voortgezet onderwijs.
- De conceptkerndoelen voor Bonaire gaan bestaan uit één set kerndoelen voor po en één set kerndoelen voor onderbouw vo.
- Er wordt gewerkt vanuit eenzelfde definitie van het begrip 'kerndoelen', namelijk doelstellingen die beschrijven waar leerlingen mee in aanraking moeten komen (aanbod), welke inspanning er van hen verwacht wordt met het oog op ervaringen en wat ze uiteindelijk moeten beheersen (zie paragraaf 4).
- De conceptkerndoelen voor het po en de onderbouw vo worden gelijktijdig geactualiseerd om een doorlopende leerlijn tot stand te brengen.
- De conceptkerndoelen gelden voor alle leerlingen met uitzondering van zeer moeilijk lerende en (ernstig) meervoudig beperkte leerlingen. Op een later moment wordt bepaald of zogenaamde functionele kerndoelen en leervoorwaardelijke kerndoelen nodig zijn.
- Kerndoelen worden geactualiseerd op basis van een gemeenschappelijke architectuur, zodat de opbouw (ordening en presentatie van inhoud in curricula) en uitwerking van conceptkerndoelen consistent is voor de verschillende sectoren en leergebieden. Voor de kerndoelen betekent dit: het realiseren van afstemming tussen conceptkerndoelen van verschillende leergebieden, afstemming tussen po en onderbouw vo en afstemming met bovenbouw vo. SLO voert regie om te komen tot een gemeenschappelijke architectuur.
- De conceptkerndoelen doen recht aan de vrijheid van inrichting en de pedagogisch-didactische vrijheid van de school, conform artikel 23, lid 2, van de grondwet.
- De conceptkerndoelen worden geactualiseerd in lijn met de rationale (zie bijlage I), de drie doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming krijgen daarbij een herkenbare weerspiegeling in de *totale* set van conceptkerndoelen. Hiermee draagt de rationale bij aan een breed, inclusief en gevarieerd curriculum in het po en onderbouw vo.
- In principe is de huidige wet- en regelgeving voor CN (zie bijlage) leidend, indien er sprake is van inhoudelijke zwaarwegende redenen om hiervan af te wijken dan zal SLO hierover contact opnemen met OCW.

De conceptkerndoelen voor de in deze werkopdracht beschreven leergebieden worden geactualiseerd op basis van in elk geval:

- a) de conceptkerndoelen van de leergebieden Nederlands, Fries, Moderne Vreemde Talen en digitale geletterdheid;
- b) de huidige kerndoelen po en onderbouw vo op de eilanden, de examenprogramma's van kracht op de eilanden, in het bijzonder de CXC-programma's op Saba en Sint Eustatius;
- c) het ERK, het Referentiekader Taal en het Referentiekader Papiamentu;
- d) de leerlijnen Papiamentu en NVT;
- e) de startnotities van de leergebieden Nederlands en Papiamentu op Bonaire en Nederlands als vreemde taal en Engels op Saba en Sint Eustatius, opgesteld door SLO en afgestemd met betrokkenen;

- f) de (tussenproducten voor de) conceptexamenprogramma's voor in elk geval Nederlands en moderne vreemde talen.

3. Opbrengsten

Dit traject dient te leiden tot volledige en geactualiseerde kerndoelen voor de genoemde leergebieden, die wettelijk worden vastgesteld na het beproeven ervan in de praktijk en na politieke goedkeuring.³ In dit proces komen de volgende producten tot stand:

Tussenproduct 1:	Karakteristiek en raamwerk van conceptkerndoelen per leergebied
Tussenproduct 2:	Gezamenlijk raamwerk van conceptkerndoelen van de leergebieden voor po en onderbouw vo
Tussenproduct 3:	Overzicht van alle inhouden, met een uitwerking van selectie(s) conceptkerndoelen per leergebied
Tussenproduct 4:	Uitwerking volledige set conceptkerndoelen per leergebied
Eindproduct:	Conceptkerndoelen voor de leergebieden + toelichtingsdocument

Karakteristiek en raamwerk van conceptkerndoelen (tussenproduct 1)

De karakteristiek beschrijft op een toegankelijke wijze wat het leergebied kenmerkt in po en onderbouw vo. Het laat zien hoe de rationale met de drie doeldomeinen (bijlage I) en de beschrijving met onderscheidende kenmerken van de po- en vo-sector zich vertalen naar het leergebied. De karakteristiek is richtinggevend voor inhoudelijke keuzes in het raamwerk. De karakteristiek en het raamwerk zijn voorzien van een heldere en bondige toelichting en verantwoording van keuzes. Het raamwerk geeft per leergebied op hoofdlijnen aan voor welke inhouden uit het leergebied conceptkerndoelen ontwikkeld gaan worden. De raamwerken per leergebied vormen de input voor tussenproduct 2.

Gezamenlijk raamwerk van conceptkerndoelen (tussenproduct 2)

Het gezamenlijk raamwerk geeft een schetsmatige indeling van alle inhouden van Nederlands en Papiamentu op Bonaire en Nederlands en Engels op Saba en Sint Eustatius. Het raamwerk heeft als doel de samenhang inzichtelijk te maken en de consistentie in ordening en structuur van de kerndoelen te tonen.

Overzicht van inhouden en uitwerking selectie conceptkerndoelen (tussenproduct 3)

Tussenproduct 3 geeft een overzicht van alle inhouden en een uitwerking per leergebied van één of meer selecties van conceptkerndoelen voor po en onderbouw vo. Deze fasering wordt gehanteerd om een beperkt aantal kerndoelen zo goed mogelijk door te ontwikkelen, om zodoende te komen tot consensus – ook tussen leergebieden – over een consistentie wijze van doelformuleringen die daarna bij de overige uitwerkingen kan worden toegepast. Hierin wordt ook meegenomen in hoeverre kennis, vaardigheden, en houdingen gedifferentieerd moeten worden voor het 3^e leerjaar havo en het vwo. Het totaaloverzicht laat zien hoe de eerste selectie kerndoelen zich verhoudt tot het geheel.

Uitwerking hele set conceptkerndoelen (tussenproduct 4)

Tussenproduct 4 geeft een uitwerking van alle inhouden in een eenduidige en consistent opgebouwde set kerndoelen, onderverdeeld per leergebied, geordend in het raamwerk.

Conceptkerndoelen + toelichtingsdocument (eindproduct)

³ De karakteristiek en de set kerndoelen bestaande uit doelzinnen met uitwerkingen worden formeel vastgesteld.

Het eindproduct bevat de karakteristieken van de leergebieden, en de complete, geordende set uitgewerkte conceptkerndoelen po en onderbouw vo bestaande uit doelzin, aangevuld met wettelijke uitwerkingen en de voorbeeldmatige toelichtingen op de doelzin.

Het toelichtingsdocument bevat een gestructureerde verantwoording op hoofdlijnen waarin toelichting en rekenschap wordt gegeven van de belangrijkste keuzes die gemaakt zijn en hoe die keuzes tot stand zijn gekomen.

4. Kwaliteitscriteria voor de conceptkerndoelen

1. **Ontwerpruimte:** de totale set conceptkerndoelen wordt ontworpen voor 70 procent van de onderwijstijd.⁴ De conceptkerndoelen per leergebied worden ontworpen binnen de vooraf vastgestelde normatieve omvang van het betreffende leergebied in het po en onderbouw vo.⁵ Dit wordt zichtbaar in het aantal en/of uitwerking van de conceptkerndoelen.
2. **Doeldomeinen:** de drie doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming hebben een herkenbare weerspiegeling in de totale set van conceptkerndoelen.
3. **Kansengelijkheid:** de conceptkerndoelen dragen bij aan het bevorderen van kansengelijkheid in het curriculum:
 - i. De conceptkerndoelen doen recht aan de diversiteit in de samenleving (diversificatie) door de keuze van inhouden, perspectieven bij die inhouden en de formulering/gebruik van begrippen in kerndoelen.
 - ii. Reken- en wiskundige kennis en vaardigheden krijgen in de daarvoor relevante leergebieden een expliciete plek, waarbij reken- en wiskundige kennis en vaardigheden zoveel mogelijk met inhouden van het leergebied worden verbonden.
 - iii. Loopbaanleren/LOB-vaardigheden krijgen in de leergebieden een passende plek.

Nb. De kwaliteitscriteria voor kansengelijkheid zijn gebaseerd op het SLO-rapport Beoordelingskader Kansengelijkheid (SLO, 2020) en het advies Kaders voor kansen (Wetenschappelijke curriculumcommissie, 2021).

4. **Doorlopende leerlijn:** de conceptkerndoelen functioneren in een stelsel waarin sprake is van een ononderbroken overgang tussen po en onderbouw vo.
 - i. De conceptkerndoelen po en onderbouw vo zijn zo geformuleerd dat een ononderbroken overgang tussen po en onderbouw vo wordt gefaciliteerd. Bij de latere uitwerking van kerndoelen in leerlijnen is het van belang dat dit ook aansluit bij voorschoolse educatie.
 - a) De uitwerking van de conceptkerndoelen van elk leergebied draagt bij aan een logische en beredeneerde opbouw van po naar onderbouw vo.
 - b) Er wordt daarbij kritisch afgewogen in hoeverre inhouden in beide sectoren passend en nodig zijn voor de doelgroep.
 - ii. De conceptkerndoelen onderbouw vo voor Bonaire worden geformuleerd voor einde leerjaar 2 (vmbo/havo/vwo; Waar nodig voor een passende leerroute naar bovenbouw vo, worden aanvullende kerndoelen geformuleerd voor leerjaar 3

⁴ Een uitzondering geldt voor Fries in Friestalige gemeenten en andere moderne vreemde talen (zonder Engels): de ontwerpruimte hiervoor wordt toegevoegd aan de genoemde 70%.

⁵ Voor de verdeling van de ontwerptijd per leergebied in po en onderbouw vo, zie publicatie Verdeling van ontwerptijd voor ontwikkeling van kerndoelen in po en onderbouw vo. De normatieve omvang krijgt geen wettelijke status en is niet voorschrijvend voor de onderwijstijd in de praktijk.

(havo/vwo).

- iii. De conceptkerndoelen sluiten aan bij de relevante (concept)examenprogramma's bovenbouw vo voor zover die tijdig beschikbaar zijn.

5. Samenhang: de conceptkerndoelen bieden de basis voor een samenhangend curriculum:

- i. De conceptkerndoelen worden voor po en onderbouw vo zoveel mogelijk op een consistente wijze opgebouwd en uitgewerkt: beide sets conceptkerndoelen hebben een vaste opbouw waarin dezelfde leergebieden worden onderscheiden.
- ii. Wanneer inhouden in meerdere leergebieden voorkomen, wordt gezorgd voor een consistente uitwerking en formulering. Daarbij wordt:
 - a) bepaald voor welk(e) leergebied(en) deze inhoud daadwerkelijk tot de kern behoort (geen ongewenste overlap);
 - b) duidelijk gemaakt wat het leergebiedspecifieke perspectief is van waaruit het leergebied bijdraagt aan de kennis, vaardigheden en houdingen;
 - c) Hierbij is het streven om vakinhouden zo veel mogelijk -in goed overleg- een landingsplek bij één leergebied te geven. Daarbij wordt uiteindelijk de set aan kerndoelen gezien als een totaalopdracht aan de school, zodat verkoking in leergebieden niet wordt ervaren.
- iii. Vaardigheden worden leergebiedspecifiek uitgewerkt. Dit gebeurt op consistente wijze in alle leergebieden waarbij relevante vaardigheden verbonden worden aan de inhouden van het leergebied.

6. Doelformuleringen:

- i. De conceptkerndoelen zijn geformuleerd als aanbodsdoelen, of ervarings-/beheersingsdoelen, of een combinatie van beheersings- en ervaringsdoelen (hybride).
 - a) Aanbodsdoelen: beschrijven het beoogde curriculum waar een school in haar onderwijsaanbod voor heeft te zorgen. Ze expliciteren waar iedere leerling recht op heeft dus het 'wat' waar iedere leerling mee in aanraking dient te komen. (*De school brengt leerlingen in aanraking met ...*)
 - b) Beheersings- en ervaringsdoelen: beschrijven waar het onderwijs op gericht is en wat er bereikt wil worden als het gaat om kennis, vaardigheden en houdingen.
 - Beheersingsdoelen beschrijven het realiseren van leeropbrengsten, dat zijn de minimale streefwaarden als het gaat om kennis en vaardigheden.
 - Ervaringsdoelen beschrijven welke inspanning van leerlingen wordt verwacht met het oog op ervaringen en/of expressieve reacties.
- ii. De conceptkerndoelen zijn concreet geformuleerd: de mate van concreetheid zit tussen de huidige, globaal geformuleerde kerndoelen en de uitwerking van het huidige referentiekader taal en rekenen in.
- iii. De conceptkerndoelen die formeel vastgesteld worden, hebben een consistente opbouw bestaande uit een doelformulering en een uitwerking. Daarnaast kunnen toelichtingen worden geformuleerd, deze maken geen onderdeel uit van de formele conceptkerndoelen maar zijn ondersteunend aan verdere implementatie.
- iv. Het geheel aan sets kerndoelen is consistent en toegankelijk geformuleerd in een voor leraren in de betreffende sector begrijpelijke taal. De doelformulering bestaat uit maximaal twee zinnen en bevat in elk geval de componenten doelgroep: indien aanbod 'de school'; indien ervaring/beheersing 'de leerling' (enkelvoud); zo veel mogelijk waarneembaar gedrag, en eventueel omstandigheden/context: in handelingswerkwoord(en) wat de leerling aangeboden krijgt, ervaart of beheerst;

en object van leren: inhoud, met concepten, kennis en/of houdingen.

Om de doelformulering voldoende te specificeren, wordt een uitwerking toegevoegd.

Deze wordt aangeduid met: 'Het gaat hierbij om'.

- v. De conceptkerndoelen bevatten handelingswerkwoorden die zoveel mogelijk waarneembaar gedrag beschrijven en consistent zijn tussen leergebieden.

5. Proces en governance

Wat betreft het proces en governance, wordt achtereenvolgens ingegaan op de opdrachtnemer, het proces, de consultatie en brede betrokkenheid, de planning en het vervolg.

Opdrachtnemer

De opdracht van OCW tot het bijstellen van de huidige kerndoelen voor po en onderbouw vo wordt uitgevoerd door SLO. Het bestuur van SLO is eindverantwoordelijk voor de op te leveren conceptkerndoelen. SLO heeft daarvoor binnen haar organisatie een programmteam ingericht dat zorgdraagt voor sturing (inhoudelijk en procesmatig) op de totstandkoming van de conceptkerndoelen en het bewaken van de kwaliteit, toegankelijkheid en de samenhang van de totale set. Het is belangrijk dat het traject oog houdt voor de samenhang tussen kerndoelen om daarmee de overladenheid van het huidige curriculum terug te dringen. SLO informeert op vaste momenten OCW en over het proces, de voortgang daarvan en hoe de kwaliteitscriteria functioneren na oplevering van (tussen)producten.

Proces

Voor de actualisatie van de kerndoelen voor Caribisch Nederland wordt per leergebied bekeken welke Europees Nederlandse conceptkerndoelen relevant, bruikbaar en toepasbaar zijn, welke niet, welke semantische aanpassing behoeven, en welke doelen eventueel toegevoegd moeten worden. Indien er aanpassingen nodig zijn, of doelen moeten worden toegevoegd, wordt daarvoor een onderbouwde inhoudelijke verantwoording gegeven op basis van o.a. de gehanteerde referentiekaders. Vervolgens worden aanbevelingen voor de kerndoelen voor Caribisch Nederland gedaan.

In deze aanpak wordt gewerkt met een kernteam van curriculumexperts en vertegenwoordigers van het talenonderwijs in Caribisch Nederland en een advieskring, in een vergelijkbaar proces als voor de functionele kerndoelen doorlopen is.

Consultatie en brede betrokkenheid

Het is van belang om naast de perspectieven van curriculumexperts ook andere perspectieven te betrekken bij het realiseren van bruikbare kerndoelen voor het onderwijs in Caribisch Nederland. Daarvoor wordt er voor elk leergebied een advieskring samengesteld. De advieskring heeft een tweeledig doel:

- Inbrengen van expertise waar het kernteam niet direct in voorziet, maar die op weg naar het realiseren van conceptkerndoelen wel nodig is;
- Reflecteren op de tussenresultaten en -producten, en actief meedenken.

Het gaat hierbij onder andere om voor het leergebied relevante onderwijs- en/of maatschappelijke organisaties die een achterban vertegenwoordigen. Van de feedback van de advieskring en de eventuele verwerking daarvan in de conceptkerndoelen wordt verslag gelegd. Naast de advieskring worden meerdere voor het leergebied relevante wetenschappers geconsulteerd.

Leraren, schoolleiders, lerarenopleiders, onderzoekers en vertegenwoordigers van (onderwijs)organisaties zullen worden betrokken om hen te informeren en de gelegenheid te bieden om in gesprek te gaan met het SLO over tussenproducten. Ook wordt rondom het bijstellingstraject in samenwerking met RCN een (pro)actief communicatiebeleid gevoerd, zodat belangstellenden goed worden geïnformeerd via daarvoor geschikte kanalen. De leden van het kernteam zullen daarbij een actieve rol spelen in het communiceren over (tussen)producten richting hun achterban.

Planning en vervolgstappen

Het actualisatieproces door de curriculumexperts start voor de zomer van 2024, zodat het kernteam aan het begin van schooljaar 2024-2025 operationeel is. Het doorlopen van de stappen in het bijstellingstraject (zie paragraaf 3) omvat 14 -18 maanden vanaf de startbijeenkomst.

SLO levert de conceptkerndoelen op aan de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs. Het werk van het team is hiermee afgerond. De conceptkerndoelen zullen vervolgens tijdens de zogenaamde fase van beproeven, op verwachte bruikbaarheid (uitvoerbaarheid) worden geëvalueerd in de schoolpraktijk. De doorlooptijd van die fase omvat naar verwachting een schooljaar.

Op basis van het tijdens de fase van beproeven ontwikkelde en geselecteerde voorbeeldmateriaal, worden ondersteunende uitwerkingen ontwikkeld ten behoeve van de

daaropvolgende implementatie.

6. Bijlage I. Rationale van het funderend onderwijs

De rationale geeft een beschrijving van waartoe onderwijsactiviteiten in het funderend onderwijs dienen. De rationale vervult twee functies. Ten eerste geeft een rationale een kader waarmee keuzes gemaakt kunnen worden binnen de bijstelling van het formele landelijke curriculum. Ten tweede biedt de rationale een kader waarmee scholen onderwijsactiviteiten kunnen vormgeven. De rationale borgt een brede benadering van onderwijs.

De drie doeldomeinen als basis

Het funderend onderwijs heeft een belangrijke functie in het toerusten van de nieuwe generatie voor de huidige en toekomstige samenleving. Het beoogt alle leerlingen, ongeacht hun potentie, interesse, ambitie of achtergrond, gelijke kansen te bieden om kennis, vaardigheden en houdingen te ontwikkelen en doelen te bereiken. Dit komt tot uitdrukking in drie doeldomeinen waarop het funderend onderwijs gericht is: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De school heeft als opdracht om aan deze doeldomeinen te werken:

Kwalificatie

Het onderwijs heeft de opdracht om leerlingen te onderwijzen in basiskennis en -vaardigheden, waarmee alle leerlingen hun potentieel kunnen realiseren en wat leerlingen nodig hebben voor toekomstige studies en de uitoefening van toekomstige beroepen.

Socialisatie

Het onderwijs heeft de opdracht om leerlingen bekend te maken en te verbinden met culturen, tradities en praktijken in de samenleving, waaronder democratische normen en waarden.

Persoonsvorming

Het onderwijs heeft de opdracht om leerlingen ervaringen te bieden die aanzetten tot nadenken over henzelf als persoon in de wereld.

In goed onderwijs zijn deze drie doeldomeinen onderling verbonden en altijd tegelijkertijd aan de orde. Binnen het funderend onderwijs kan hierop verschillende manieren invulling aan worden gegeven, maar altijd binnen de kaders van de democratische rechtsstaat. Veranderingen in de samenleving bepalen de visie op wat een leerling in de toekomst nodig heeft. Dat maakt systemisch bijstellen van het curriculum noodzakelijk, maar altijd met oog voor de brede functie van het onderwijs.

Een dergelijk breed, inclusief en gevarieerd curriculum wordt geformaliseerd in kerndoelen en eindtermen. Hierin komt tot uiting het *recht* van alle leerlingen om in aanraking te komen met een onderwijsaanbod dat hun eigen horizon overstijgt of waar ze van huis uit niet automatisch toegang toe hebben. Hierin komt daarnaast tot uiting de *plicht* van het onderwijs om leerlingen in aanraking te brengen met thema's en vraagstukken waartoe zij zich moeten verhouden in de huidige democratische samenleving. In aansluiting hierop moet het curriculum recht doen aan de diversiteit aan identiteiten van de leerlingenpopulatie.

7. Bijlage II. Specifieke wet- en regelgeving CN

Wet- en regelgeving kerndoelen primair onderwijs

De kerndoelen voor scholen in Caribisch Nederland zijn opgenomen in artikel 11 (Bonaire) en artikel 12 (Saba en Sint Eustatius) van de Wet primair onderwijs BES (WPO BES). De inhoud van deze artikelen is grotendeels gelijk en verschilt alleen op het gebied van het taalonderwijs.

De WPO BES bevat voor Bonaire kerndoelen voor het Nederlands, Engels en Papiaments, terwijl voor Saba en Sint Eustatius er alleen kerndoelen zijn voor Nederlands en Engels.⁶ Ook verschilt de verplichte voertaal in de lessen: op Bonaire moet les worden gegeven in het Nederlands en Papiaments, op Saba en Sint Eustatius is dit Nederlands en Engels.⁷ Voor alle drie de eilanden zijn de kerndoelen verder uitgewerkt in de bijlage bij het Besluit kerndoelen BES.

Wet- en regelgeving (voortgezet) speciaal onderwijs

Caribisch Nederland kent formeel geen speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs. De kerndoelen gelden in principe voor alle leerlingen in het po en voor Bonairiaanse leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In artikel 11 lid 5 en artikel 12 lid 5 van de WPO BES is echter een uitzondering gecreëerd voor leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte, waarbij het aan de school is om vervangende onderwijsdoelen te hanteren.

Wet- en regelgeving voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs geldt de volgende wetgeving:

- 2 Wet Voortgezet Onderwijs 2020;
- 2 Uitvoeringsbesluit WVO 2020;
- 2 Besluit Saba Comprehensive School en Gwendoline van Puttenschool BES;
- 2 Regeling Saba Comprehensive School en Gwendoline van Puttenschool BES.

⁶ Artikel 11, eerste lid, en artikel 12, eerste lid, van de WPO BES.

⁷ Artikel 11, zevende lid, en artikel 12, zevende lid, van de WPO BES.